

## Wariant a'la planchette

Prawie każda technika lalkowa posiada swój planszowy wariant. Jest on tańszy, łatwiejszy w transporcie, bardziej emblematyczny i prostszy w animacji. Ma i swoje wymagania; widownię należy usytuować bardziej centralnie niż w przypadku pełnych lalkowych form.

Zdarza się, jak w przypadku *wayangów*, że planszowy wariant zainicjuje powstanie nowej techniki lalkowej – lalki cieniowej. Lalka planszowa wymaga więcej koloru. Nie ma bryły, na której światło mogłoby układać swe załamania i cienie, musi być podkolorowana.

Kodeks *Herrady z Landsbergu* zawiera ilustrację lalkarzy posługujących się tą techniką już w średniowieczu. Marionetki animowano za pomocą jednego sznurka, który przechodził poziomo powyżej ich środka ciężkości. Z jednej strony był trzymany przez lalkarza lub podwiązany do jego nogi, jeżeli ów musiał mieć dwie ręce wolne. Z drugiej zaś strony mocowano go do trwałego elementu; figury, pręta lub, gdy takowego nie było, przytrzymał sznur asystent lalkarza.

Marionetki te w urokliwy sposób łączyły ruchy przypadkowe i świadome. Zaskakiwały samego lalkarza na tyle, że sam bawił się poruszając nimi. Próbował coraz to innej rytmizacji, dynamiki, zmieniał kąt nachylenia nici. Zdarzało się, że sam przygrywał lalkom na fujarce czy bębenku. Miał bowiem dwie ręce wolne.

### Dwa słowa o innych nazwanych technikach

***Tintamareska*** to technika łącząca mimikę twarzy aktora z marionetką lub inną lalką w miejscu reszty ciała. Uwiązana do szyi aktora. Reszta ciała aktora ukrywa czarna peleryna. Wraz z pojawieniem się karykatury w XIX – wiecznej publicystyce, pojawił się jej wariant lalkowy – otóż i on. Gdy aktor podwiesi pod szyją marionetkę potrzebuje do obsługi swej postaci pomocnika. Jeżeli jednak użyje lalki prowadzonej od dołu, może ją obsłużyć sam.

***Lalki trickowe*** są tak skonstruowane by móc odstaniać ukrywające się w nich inne postaci, o odmiennym charakterze, inaczej prowadzone, etc. Wymienne lub odrastające głowy, wydłużane szyje, drastyczne zmiany wielkości postaci to zadania dla lalki trickowej. Najprostszą figurą trickową jest tzw. „babuszka”, figura w figurze. Inną jest lalka ukryta pod suknią. Ukazuje się ją poprzez odwrócenie lalki i wydobyć innej spod spódnicy tak, by stara znalazła się na jej miejscu.

***Lalki hieratyczne*** to rzeźby o ruchomych stawach, które można dowolnie pozować. Lalka sama tę pozę utrzyma, do czasu, kiedy nie zmienimy kompozycji jej ciała.

***Lalki żyworękie*** to te, które w swych działaniach preferują czynności manualne, których żaden przedmiot nie wykona. Rękę takiej lalki zastępuje ręka animatora przy zachowaniu lalkowych proporcji reszty figury, którą utrzymuje ręka druga. Jeżeli niezbędne są nam obie ręce animatora, głowę lalki musimy zamontować na jego głowie tak, by mógł swobodnie używać obu rąk jako rąk postaci lalkowej.

***Lalki mimiczne tzw. pyskówki*** to lalki telewizyjne. Wolą gadać niż działać, dlatego muszą mieć rozbudowany aparat mowy. Zastępuje go dłoń, która stanowi rodzaj jamy ustnej. Manipulacja dłonią, która znajduje się wewnątrz elastycznej głowy lalki pozwala przybierać różnorakie miny, rzuć gumę, zjadać przedmioty, wypijać płyny, etc. Może przekazywać emocjonalne sugestie używając drugiej dłoni jak własnej.

**Figury planszowe** niezmiernie popularne w teatrzykach domowych XIX wiecznej Europy do dziś bywają używane w monodramach. Stanowią ilustrację do baśni, ballad a niekiedy i całych dramatów. Figur planszowych używa się w czarnym teatrze ukazując postaci w wąskich smugach światła przeznaczonych tylko dla lalek. Ultrafiolet pomaga wyciągnąć kolor i ukryć czerń animatora i tak tworzyć iluzję.

**Lalki witrażowe** wykorzystują grę światła i cienia. Można ich używać i za i przed ekranem. Animowane przy pomocy czempurytów łączą figury planszowe z cieniowymi wayangami. Atrakcyjne przez swą świetlistą wielobarwność odwracają uwagę od bawiącego się nimi animatora.

**Lalki wodne** pochodzą z Wietnamu. To rodzaj okazałych rozmiarów marionetek, pływających na wodzie, animowanych z brzegu akwenu za pomocą kilkunastometrowych bambusowych kijów i systemu sznurków. Wielobarwne, fantazyjne kształty poruszające się na scenie tafli wody poruszają działają na najbardziej leniwą wyobraźnię.